

Asia: VN/16344/2020

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentäminen

Lausunnonantajan lausunto

Säilytysaikojen lyhentämisen vaikutukset luotonantajille

-

Säilytysaikojen lyhentämisen vaikutukset maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden/kuluttajien asemaan

-

Säilytysaikojen lyhentämisen vaikutukset yritysrahoitukseen

-

Onko maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisellä muita kuin arviomuistiossa käsiteltyjä vaikutuksia?

-

Millaisia vaikutuksia olisi eduskunnan lausumassa edellytetyllä maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisellä?

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Takuusäätiöltä lausuntoa maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämistä koskevasta arviomuistiosta. Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysajan pituus tai poistaminen saatavan maksamisen jälkeen ei ole täysin yksiselitteinen asia. Arviomuistoissa on tarkasteltu asiaa monelta näkökulmalta, mutta painottuen vaikutuksiin luotonantajille. Takuusäätiö pitää tärkeänä, että maksuhäiriöiden säilytysaika ei katsota vain luottomarkkinoiden toimivuuden ja luottottajien suojan kannalta, vaan myös siitä näkökulmasta, mitä merkintä tarkoittaa kuluttajalle, yksittäiselle ihmiselle.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysajan lyhentämisellä olisi yksittäistapauksissa positiivisia vaikutuksia, mutta siitä voi aiheutua myös vähemmän myönteisiä vaikutuksia kuten arviomuistiossa on tuotu esille.

Mikäli säilytysaikojen lyhentäminen vaikuttaa oletetulla tavoin luotonmyöntövaiheessa luotonhakijan luottokelpoisuuden arviointiprosessiin ja vaikeuttaa luotonsaantia sekä nostaa luottokustannuksia, se heikentää kuluttajan asemaa nyky-yhteiskunnassa, jossa luotot ovat osa normaalia elämää. On hyvä muistaa, että kaikki luotonotto ja -käyttö eivät ole pahasta tai johda ylivelkaantumiseen. Luottoja nostetaan myös ns. hyväksyttäviin tai ymmärrettäviin tarpeeseen ja ne maksetaan ajallaan. Luottomarkkinat ovat muuttuneet viime vuosina kovaa tahtia. Korkokatto- ja väliaikaisen korkokattosäätelyn on arvioitu vaikeuttavan luotonsaantia. Vaikka luotonsaannin vaikeutuminen voi joidenkin ihmisten kohdalla johtaa jollain aikavälillä hyväänkin lopputulokseen, tulee luotonsaanninkin vielä olla mahdollista.

Toisaalta on myös olennaista, että luotonhakijan maksukyky voidaan selvittää luotettavasti, koska ei ole luotonhakijankaan etu, että hänelle myönnetään luottoa enemmän kuin mihin hänen maksukykyensä todellisuudessa riittää.

Maksuhäiriömerkinnät vaikuttavat olennaisella tavalla ihmisen arkielämään ja elämisen perusasioihin kuten vuokra-asunnon saantiin tai vakuutusten ja puhelinliittymän hankintaan. Osalla se vaikuttaa myös työllistymismahdollisuuksiin. Tätä voidaan pitää yksittäistapauksissa melko kohtuuttomana vaikutuksena. Maksuhäiriömerkinnän lyhyempi säilytysaika voisi tietyissä tapauksissa helpottaa työllistymistä ja myös muuttoa toiselle paikkakunnalle, jos työllistyminen sitä edellyttää

Takuusäätiön asiakkaiden tapauksista ja kertomista välittyy, että yksittäinen maksuhäiriömerkintä voi johtua kuluttajan väliaikaisesta estymisestä suorittamaan maksua ajallaan. Hyvänä esimerkiksi on korona-ajan lomautukset. Tulojen pienentyminen on heikentänyt mahdollisuuksia suoriutua laskusta tai velasta ajallaan. Mikäli säästössä ei ole puskuria pahan päivän varalle tai oma tietämys tai voimavarat eivät ole riittäneet sopimaan asiasta velkojan kanssa, maksun laiminlyönti voi johtaa maksuhäiriömerkintään. Tilanteen normalisoituessa ja tulojen palautuessa, kuluttaja voisi maksaa erääntyneet suoritukset ja saada taloustilanteensa tasapainoon. Mutta maksuhäiriömerkintää se ei poista. Samaan tilanteeseen voi ajautua esimerkiksi äkillisen sairastumisen takia. Nykyisellään maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneen laskuvelan tai luoton maksaminen ja siitä merkintä luottotietoihin ei korjaa tilannetta. Kansalaisten kritiikki ja kokemus maksuhäiriön epäoikeudenmukaisuudesta kohdistuu erityisesti tällaisiin tapauksiin.

Takuusäätiön vapaaehtoisessa velkojen järjestelyssä samoin kuin monen kunnan myöntämässä sosiaalisessa luotossa asiakkaalle tehdään luottotietoihin TK-merkintä (vapaaehtoinen velkajärjestely), jonka kesto on kerrallaan kaksi vuotta. Aiemmin merkintä tehtiin vain järjestelyn alkuun, vaikka takaisinmaksuaika ylitti kaksi vuotta. Käytäntö osoitti, että monet velkaantuivat uudelleen pian sen jälkeen, kun luottotiedot palautuvat. Uusi velkaantuminen vaarantaa vapaaehtoisesta velkajärjestelyn maksuohjelman ja vesittää sen tarkoituksen oman talouden tasapainottamisesta ja uuden alun mahdollistamisesta. Maksuhäiriömerkintä voi myös suojata velkaantumiselta.

Asian jatkotyöstämisessä on Takuusäätiön arvion mukaan syytä huomioida vielä mm. seuraavat näkökohdat:

Maksuhäiriömerkinnän poistuminen maksamalla sen aiheuttanut laiminlyöty maksu olisi jossain tilanteissa hyvä ja helposti oikeudenmukaiseksi koettava ratkaisu. Sen arviointi, että kysymyksessä on aidosti yksittäinen maksuvaikeus tai väliaikainen maksukyvyttömyys, voi kuitenkin olla vaikeaa. Esimerkiksi Suomen Asiakastiedon esittämien tilastojen mukaan yhdelle ihmiselle kertyy herkästi useampia maksuhäiriöitä. Ensimmäinen maksuhäiriö ei siten välttämättä jää viimeiseksi, vaikka sen aiheuttaneen saatavan pystyisikin maksamaan.

Maksuhäiriömerkinnän säilytysajan lyhentäminen tai poistuminen siinä vaiheessa, kun merkinnän aiheuttanut saatava on kokonaan maksettu sisältää myös uhkakuvia. Takuusäätiö on neuvonta- ja velkojen järjestelytoiminnassaan huomannut, että ihmiset pyrkivät keinolla millä hyvänsä säilyttämään luottotietonsa. Se saa ottamaan uutta luottoa entisten maksamiseksi vielä siinäkin vaiheessa, kun maksukyky ei enää riitä kaikkien luottojen maksamiseen. Maksuhäiriömerkinnän säilytysajan lyhentäminen tai poistuminen maksusuorituksella saattaisi johtaa siihen, että rahaa lainattaisiin läheisiltä, mikä voisi vaarantaa heidän taloutensa. Pahimmassa tapauksessa lainaa haetaan muualta kuin Suomessa valvottavilta luotonantajilta.

Googlaamalla netissä ”lainaa ilman luottotietoja” saa monta tulosta, joiden perusteella luoton saaminen maksuhäiriöstä huolimatta on mahdollista, jos siihen saa mukaan kaverin tai perheenjäsenen kanssavelalliseksi tai takaajaksi. Takuusäätiön asiakaskunnassa esiintyy erityisesti omien lasten tai lastenlasten auttamista oman talouden kustannuksella. Läheisiä autetaan velaksi, koska siihen ei muuten olisi varaa. Osaan tilanteisiin liittyy myös painostamista tai pakottamista.

Koska maksuhäiriömerkinnän säilytysajalla on monia vaihtoehtoisia vaikutuksia valitun näkökulman mukaan, kokonaisuus olisi hyvä käsitellä positiivisen luottorekisterin sääntelyn yhteydessä. Tällöin olisi mahdollisuus päätyä järkevään ja tasapainoiseen kokonaisuuteen. Koska positiivisella luottorekisterillä on huomattava vaikutus luotonhakijan maksukyvyyn arviointiin ja luotonmyöntöön, sen valmistelua ja käyttöönottoa on syytä kiirehtiä.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.